

маалки общоразпространени „сборове“ (купа, сонъмъ, снемъ, сеймъ, вече), които сж заседавали въ общини и жупи и въ които представители сж били домакини отъ задругитѣ. При разширение на държавата въ народния съборъ сжж участвували всички боляри, мали и велики, иереи и чернеци и цѣль наародъ, „ако се има предъ видъ състава на събранието, което е избрало на пррестолъ Константина Асеня Тиха“. На съборитѣ при Крума, Бориса и Симеона, се казва, че е присжтствувалъ и народъ. Трѣбва да се разбира оннзи народъ, който е билъ въ столицата. Главната роля на събора сж играли болярството и висшето духовенство.

Въ ведомството на събора е влазяло: 1. изборъ или прогласяване на владѣтель, какъвто е случая съ прогласяването на Симеона на Преславския съборъ, свиканъ отъ самия Борисъ; 2. въпроси отъ висшъ религиозенъ интересъ. На такива събори сж се разглеждали разправиитѣ съ богомиилитѣ и други еретици при Борила (1211) и при Иванъ Александра (1350 и 1355); 3. законодателство. Крумъ, споредъ Свида, прогласилъ своитѣ заакони предъ подобенъ съборъ отъ всички българи. Борисъ е узаконилъ взаимни държавни мѣрки на събори: 1. прогласяване славянския езикъ за официаленъ и богослужебенъ и 2. сваляне на първородния си синъ Владимира и признаване правото за престолонаследникъ на Симеона.

Съборитѣ сж свиквани съ особени викачи (глашатаи), председателствувани сжж били обикновено отъ владѣтеля, мѣстото на тѣхнитѣ заседания била нѣкой площадъ, нѣкое дворище, а въ по-сетнешно време нѣкоя църква или двворцовъ салонъ. Гласуването е ставало, като се гледало да нѣма разногласие, а да се добие едногласие, понѣкога даже принудително.

Великиятъ логотетъ въ Цариградъ при приема на българскитѣ посланици питалъ: „Какъ е здравето си народното събрание“, едно историческо доказателство за сжществуването на народенъ съборъ.

V. Управление.

1. Органи на централното управление. — Таквизъ органи сж били оажоло държавния владѣтель: болярскитѣ съветъ и разнитѣ други чиновници оажоло двора. Ако въ началото тѣ сж носили титлитѣ, донесени отъ Аспаруховата орда, кавханъ, тарханъ или тарканъ, копанъ, кулуврусъ богатуръ, калу-тарханъ, олгу-тарханъ, бори-тарханъ, вулияс-тарханъ и пр., по-късно, особено следъ покръстването, тѣзи титли се измѣстятъ отъ византийскитѣ: деспотъ (жена му деспина), севастократоръ. И дветѣ тѣзи титли били давани на близкитѣ до царя роднини, а после и на други заслужили или отличили се боляри. Великиятъ логотетъ билъ нѣщо като държавенъ канцлеръ; протовестиарътъ ббилъ пазителъ на царското съкровище и облѣкло; протокелиотинътъ ббилъ първиятъ камерхеръ въ двореца; протостраторътъ билъ хофмаршалтъ; великиятъ примикюръ давалъ на царя скиптра; протосевасть, който не е заемалъ особена служба, а билъ товаренъ съ разни мисии, особено по сждебната часть, въ какъвто случай той е разполагалъ съ севаститѣ, сжщо така играещи роля на чиновници по особени поржчки; еспикерниятъ — чашникъ — завеждалъ изобщо питията на трапезата и разходитѣ по тази часть. Тѣзи служители около двора обикновено не сж имали строго опредѣлена служба, както впрочемъ това е било въ Византия, отгдето сж били заети тѣзи и други титли. Дали тѣзи титли сж били употребявани вече при Бориса и при Симеона, положителни данни нѣма; но вѣроятно тѣ сж били известни при Петра, като се има предъ видъ